אוצר מדרשים — 'מדרש יונה נוסחא ב

מדרש יונה נוסחא ב'

[קובץ מדרשים קטנים מכ"י די רוסי]

בעזר שוכן מעונה, אני כותב מדרש יונה: יונה הלך לנינוה בלב שלם שנאמר ויחל יונה לבוא בעיר ונינוה היתה עיר גדולה, מלמד שהיתה נינוה ארבעים פרסה על ארבעים פרסה והיו בה שנים עשר שווקים וכל שוק ושוק היו בה שנים עשר שקקים (שוקים קטנים), וכל שקק ושקק היו בה שנים עשר רבוא ילדים וילדות שאין יודעים לא טוב ולא רע, וכל רחוב ורחוב היו בו שנים עשר מבואות וכל מבוי. ומבוי היו בו שנים עשר חצרות, וכל חצר וחצר היו בה שנים עשר בתים, וכל בית ובית היו בו שנים עשר גבורים וכל גבור וגבור היו לו שנים עשר בנים, והיה יונה עומד בשוק אחד ומכריז והיה קולו הולך ער ארבעים פרסה, והיו שומעין קולו כל אנשי נינוה וחזרו בתשובה ויאמינו אנשי נינוה באלהים. באותה שעה הגיע הדבר למלך נינוה ועמד מעל כסאו ונטל כתר מלכותו מעל ראשו והניחו על גבי האפר ופשט בגדי הארגמן והניחם על האפר, הוא וכל שריו ועבדיו, וגזרו תעניות שלשה ימים ושלשה לילות: לא תאכלו מכל מאכל ולא תשתו מכל משקה ותתכסו בשקים ותתפלשו בעפר ותתפללו בבכיה לפני ה' אלהים, ותגביהו יונקי שדים שלכם כלפי מעלה ואמרו לשמים בבכי: עשה בשביל אלו שלא חטאו, אולי ירחם המקום עלינו ולא יאבדנו. מיד הלכו כולם ועשו כדבר המלך, ויתפללו בבכי ובמר נפש ובדמעות לפני הקב"ה. ביום השלישי חזרו מדרכם הרעה שנאמר וישובו איש מדרכם הרעה ואפילו מציאות שמצא אדם בשדות וכרמים בשוק וברחוב החזירו התינוקות לבעלים, כל בית ובית שהיה בו אבן של גזל ואפילו בפלטרין של מלך שהיו דמיו יקרין עד אין חקר החזירו לבעליהן, וכל כרם וכרם שהיה בו נטיעות או אילן אחד מגזל עקרו והחזירו, וכל בגד ובגד שהיו פקעיות של שתי או של ערב שגילם (מלשון גלומים – יחזקאל כ"ז כ"ד, והיו של גזל) משבצות קרעו כל בגד ובגד וכרכו שתי הכריכות אחת של שתי ואחת של ערב והחזירום לבעלים. ויקראו אל אלהים בחזקה וישובו איש מדרכו הרעה, והקב"ה נח מכעסו ועמד מכסא דין וישב על כסא רחמים ונתרצה להם שנאמר וינחם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה, כי שבו מדרכם, וכל אדם שיש בידו עבירה ונזכר היה מתוודה עליה אם סקילה לסקילה אם שרפה לשרפה אם הריגה להריגה ואם חניקה לחניקה, כדי שיזכו לחיי העולם הזה ולחיי העוה"ב, ואפילו מכר אדם חורבה לחבירו ועמד לבנות ומצא מטמוניות של כסף או של זהב מה היה עושה, היה קורא לאותו האיש שמכר לו את החורבה ואמר לו המטמון שמצאתי בתוך החורבה שלך היא, והשיב המוכר ואמר ללוקח אני שמכרתי לך חורבה זו וכל מה שבתוכה מכרתי לך ומטמוניות הללו שלך הוא, ולא היו רוצין ליטול לא מוכר ולא לוקח, הלכו שניהם אל הדיין אמר הלוקח לדיין אני שלקחתי חורבה זו מן האיש הזה לא לקחתי אלא חורבה וכשחפשתי אבניה לבנותה מצאתי כלי כסף וכלי זהב עכשיו יטול ממני כי לא יערב הגזל אצלי שבשביל כך מחריב

הקב"ה את העולם, שנאמר כי מלאה הארץ חמס וגו' אמר לו המוכר לדיין כשמכרתי בית חורבה זו לאיש הזה הוא וכל מה שבתוכו מכרתי לו, וכשם שהוא בורח מן העבירה כך אני בורח, שכל מי שגוזל מחבירו אפילו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו שנאמר כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח (משלי א' י"ט). מה עשה הדיין ביקש שטר מכירה של אותה חורבה שלש שנים משבעה דורות ומצא יורש לאותו מטמון והחזיר הממון לבעליו, ועל אותה שעה אמר דוד אמת מארץ תצמח (תהלים פ"ה י"ב), מיד נתרצה להם הקב"ה ואמר להם סלחתי. באותה שעה נפל יונה על פניו ואמר לפני הקב"ה רבש"ע שא נא לחטאתי ומחול לעוני שברחתי מלפניך לים שלא הייתי יודע מעשיך, ועכשיו ידעתי כח מעשיך וגבורותיך שנאמר כי ידעתי כי אתה ה' אל רחום וחנון, אמר לו הקב"ה אתה לא חסת על כבודי וברחת מלפני האלהים אבל אני חסתי על כבודך והצלתיך ממצולות ים ועשיתי עמך פלאים והצלתיך מבטן שאול וכו' (מכאן ואילך הוא העתקה מפרקי דר"א פ"י בחמישי וכו' עד ועליהם אומר על גרי הצדק, שהוא בנוסחא א'), מרוב חמה שהיה ליונה במעי הדגה נשרפו בגדיו וכל שערות גופו וראשו וזקנו, והיו זבובים ויתושים ונמלים ופרעושים שרויים עליו ומצערין אותו מכל צד, עד שביקש נפשו למות שנאמר קח נא את נפשי ממני, מיכן אמרו חכמים כל מי שיש בידו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש, או להחזירו בתשובה ואינו מחזירו סוף בא לידי צער גדול, והקב"ה מה עשה העלה קיקיון על ראש יונה בלילה כשהוא נם ובשחרית עלו עליו מאתים ושבעים וששה עלים וכל עלה ועלה ארבע זרת וטפח, וארבעים איש יכולין לישב בצל הקיקיון לכבוש את השמש, זימן הקב"ה תולעת והכה את הקיקיון ויבשהו ומת והיו זבובין ויתושין שרויין עליו ומצערין אותו מכל צד, עד ששאל את נפשו למות שנאמר וישאל את נפשו למות, באותה שעה זלגו עיניו דמעות לפני הקב"ה עד שירד הקב"ה ואמר לו מפני מה אתה בוכה שמא יש לך צער על הקיקיון שלא עמלת בו ולא גידלתו ולא הכנסת בתוכו זבלין ולא השקיתו מים, ולילה אחד היה ויבש כך חסת עליו, ואני לא אחוס על נינוה. באותה שעה נפל יונה על פניו לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע כלום היא לפניך מדת הדין? במדת רחמים תנהיג את עולמך ונאה לך תהלה שכן כתיב לה' אלהינו הרחמים והסליחות שנאמר כי אל רחום ה' אלהיך וכתיב מי אל כמוך נושא עון, וכתיב חסד ה' מלאה הארץ, ולא עוד אלא שאתה יושב על כסא רחמים, רחמים בימינך וסליחה וחסד מלפניך ופדות מאחריך שנאמר כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות (תהלים ק"ל ג') וכתיב וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח (ישעיה נ"ה ז'), גבורות רחמיך הרבים לא הייתי יודע וחסדיך הרבים לא הייתי מגיד, שאין מי יעשה כמעשיך וכגבורותיך, יפה עשית יפה פעלת יפה רחמת, יפה חננת יפה סלחת, יפה קרעת להם שטר חובתם יפה נחמת על רעתם, מי אל כמוך וגו'. אלא כולו תשבחות, כסאך תהלה כבודך תפארה, אשר מעשה ידך נעימים, גופך ישועה, פניך כמאיר כל אור, עיניך מקור כל זוהר, פיך אמת, שפתותיך חיים, אמת חסדך הגדול על שארית נחלתך, שאתה מקדים להם רחמים בכל עת ובכל שעה, אתה מוחל לעונם כדי ליתן עוז וכבוד לשמך שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך.